

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 24 Ağustos 2011

“Mali Disiplin” Fetişizmi

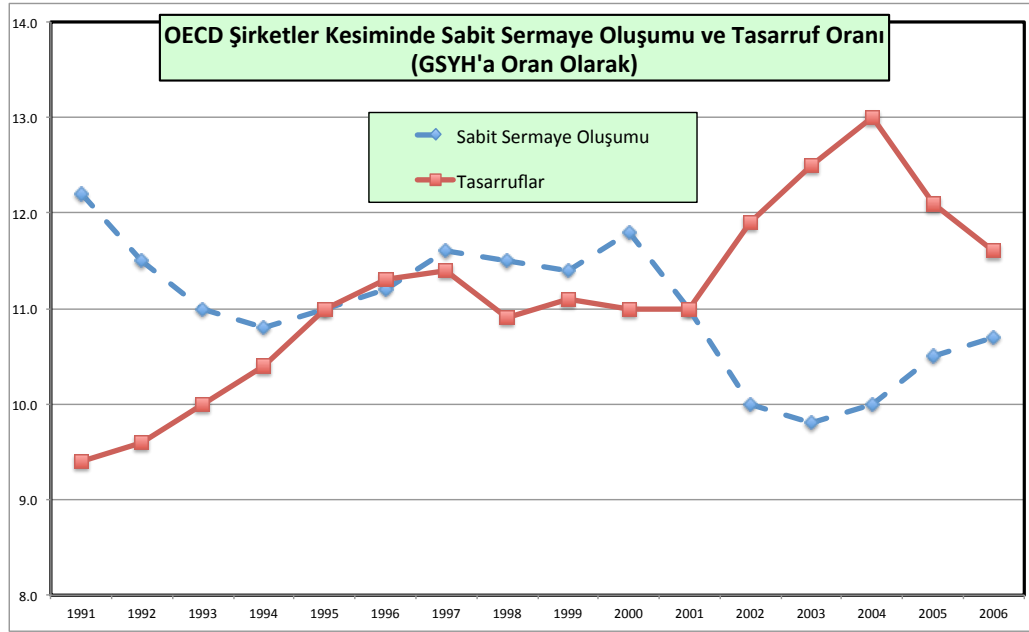
“Avrupa’da bir hayalet dolaşüyor”... **Marx** ve **Engels**’in *Manifesto*’sunun ilk cümlesidir bu. Okurlarımın izniyle bu ünlü tümcenin devamını biraz değiştirerek bu haftaki konumuzu işlemeye çalışacağım: “... *mali disiplin hayaleti*”.

Küresel krizin 2011’in ikinci çeyreğinde tekrar alevlenmesi ile birlikte Avrupa ekonomilerinde muhafazakar sağın (neoliberalizmin) istikrar saplantısı yeniden iktisat siyasası gündemine oturdu. Neoliberal öğretinin artık fetişleştirilmiş dogmalarına göre krizin atlatılmasında en önemli politika aracı, mali disiplin sağlanarak kamu bütçesinin dengelenmesi, hatta fazla vermesidir. Ancak, söz konusu mali disiplin *vergilerin arttırılması yoluyla değil, kamu harcamalarının azaltılması* aracılığıyla sağlanmalıdır. Dolayısıyla, kamunun tüm sosyal harcamaları kesilmeli, yatırımları daraltılmalı, kamu çalışanlarının maaş ve ücretleri de geriletilmelidir.

İktisadi kriz dönemlerinde artık tek yanlı bir dogma haline dönüştürülmüş bu reçetenin beklentisi basittir: kamu kesimi iktisadi faaliyetlerden elini çektikçe enflasyon ve dış açık sorunları hafifleyecek; özel sektöre daha geniş alan bırakılacak; özel kesimin yatırım iştahı güçlenecektir. Ancak belirli koşullarda geçerli olabilecek bu önerme, gelişmiş - azgelişmiş tüm ekonomilerde ve biçim ayırd etmeksizin tüm istikrarsızlık koşullarında tek reçete olarak uygulanmakta ve tartışılmaya açılması dahi yasaklanmaktadır.

Oysa ki, günümüz koşullarında gelişmiş Avrupa ekonomilerinde karşılaşılan sorunun temelinde aşırı harcama içinde bulunan kamu kesiminin, özel sektör yatırımlarını kalabalıklaştırması (*crowding – out*) değil, özel şirketler kesiminin yatırım performansının çok cılız oluşu yatmaktadır. Nitekim, OECD ülkelerinde özel sektörün sabit sermaye yatırımları tarihsel olarak ikinci dünya savaşından bu yana en düşük düzeylerde seyretmekte ve 2000’li yılların başından bu yana şirketler kesiminin sabit sermaye oluşumu, tasarruflarının da altında kalmaktadır.

Aşağıda OECD ülkeleri için derlenmiş olan grafik bu olguyu tüm çıplaklığıyla sergilemektedir. 2000 sonrasında şirketler kesiminin tasarruflarını giderek daha az oranlarda sabit sermaye yatırımlarına dönüştürmekte olduğu izlenmektedir. Kapitalizmin merkez ekonomilerinde yatırımların bu şekilde azaltılıyor olması tüm dünyada yaygınlaşan işsizliğin ve derinleşen *büyük durgunluğun* ana nedenidir.

Kaynak: OECD World Economic Outlook, 2010; Bölüm III.

Diğer yandan, 1980 sonrasında ABD’de **Reagan** ve İngiltere’de de **Thatcher** hükümetleri tarafından öncülük edilen ve hemen tüm OECD ülkelerinde uygulamaya konulan arz yönlü vergi politikaları beklenen sonuçları vermemiştir. Bu politikaların ana beklentisi üst gelir gruplarının vergi yükünün azaltılarak elde edilecek fonların sabit sermaye birikimine dönüşeceği ve ekonomik büyümeyi hızlandıracağı yönünde idi. Oysa gelir dağılımının dünya ölçeğinde olağanüstü bozulduğu 1980 sonrasında küresel ekonominin büyüme hızı yavaşlamış, ABD’de ise hemen hemen hiç değişmemiştir. Merkezi Washington’da bulunan *İktisadi Araştırmalar Enstitüsü (EPI)* verilerine göre, dünya ekonomisinin kişi başına büyüme hızı 1960 – 1980 arasında yüzde 3.2 iken, 1980 sonrasında yüzde 1.4’e gerilemiştir. ABD’de ise 1980 sonrasında en üst yüzde 1 gelir grubunun ulusal gelirden aldığı pay yüzde 10’dan yüzde 22.9’a çıkmış; ancak arz yönlü politikaların beklentilerinin tersine ABD ekonomisinde ortalama yüzde 1.8 düzeyinde olan kişi başına büyüme hızında anlamlı bir değişiklik gözlenmemiştir. (Bu arada ABD’de gelir dağılımının ne derece bozulmuş olduğunun bir belgesi olarak, en üst yüzde 0.1’lik gelir grubunun ulusal gelirden payının üç misli artarak, 1979’da yüzde 3.5’ten 2006’da yüzde 11.6’ya çıkmış olduğunu vurgulayalım).

Bu koşullarda, kamu harcamalarının daha da daraltılmasına dayalı neoliberal politikalar gelir dağılımındaki bozuklukları daha da derinleştirecek, işsizlik ve yoksulluğu daha da şiddetlendirecektir. *Büyük durgunluğun* aşılabilmesi için uygulanması gereken reçete, bunun tam tersi olarak, kamu harcamalarının yaygınlaştırıldığı yeni bir sosyal refah stratejisi olmalıdır. Kamu harcamaları ise üst gelir gruplarının ve sermaye gelirlerinin *Robin Hood vergisi*, *Tobin vergisi*, *çevre vergisi* gibi adlarla anılan vergilendirme kaynaklarıyla sağlanmalıdır.

Küresel kapitalizmin bu tür bir birikim ve vergilendirme stratejisine tahammül edip edemeyeceği ise siyasi irade sorunu olup, başka bir yazının konusudur.